

Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyö

Raimo Väyrynen
valtio-opin professori emeritus

Suomi ja Ruotsi ovat jakaneet turvallisuuspoliittisesti samankaltaisen aseman; ne ovat sotilasliittoihin sitoutumattomia maita suurvaltojen välimaastossa. Ne ovat myös väestöltään pienehköjä maita, mutta pinta-alaltaan Euroopan keskisuurten valtioiden veroisia. Samankaltaisesta asemastaan huolimatta ne eivät kuitenkaan ole historiallisesti löytäneet samaa säveltä turvallisuuspolitiikassa, ja edelleen niiden suhtautumisen välillä on tuntuja eroja.

Osittain nämä erot johtuvat historiasta. Ruotsi on menneisyyden suurvalta, eikä se vielä ole täysin päässyt eroon tästä syndroomasta. Sen politiikkaa on kutsuttu mm. Heikki Talvitien ja Krister Wahlbäckin toimesta vuoden 1812 linjaksi, joka määrittää sotien ulkopuolella pysymisen sen keskeiseksi tavoitteeksi. Puolueettomuus rauhan aikana tähtää pysymiseen sodan ulkopuolella, korostaa virallinen oppi. Tämän puolueettomuuspolitiikan takaajiksi on vaihtelevassa määrin hankittu Englanti, Saksa ja Yhdysvallat. Nyt Ruotsi on päättänyt palauttaa osittaisen asevelvollisuuden, joka merkitsee 13.000 henkilön vuosittaista rekrytoimista palvelemaan asevelvollisina.

Suomi taas on ollut itsenäisyytensä aikana uhanalaisemmassa asemassa Neuvostoliiton ja Venäjän naapurina. Tästä syystä se on pitänyt yllä sopimuksiin perustuvia suhteita itäiseen naapuriinsa, mutta yrittänyt ankkuroitua läntiseen yhteisöön, usein Ruotsin kautta. Tätä nykyä Suomi ei ole kuitenkaan aktiivisen hyökkäysuhan alaisena.

Muutaman viime vuoden aikana tilanne on muuttunut ja maat pyrkivät läheisempään puolustusyhteistyöhön. Tämä koskee useita puolustuspolitiikan aloja koulutuksesta ja sotaharjoituksista yhteisiin esikuntasuunnitelmiin. Lentokenttiä ja satamia on suunniteltu yhteiskäyttöä silmällä pitäen. Tämä yhteistyö on osittain tapahtunut NATOn tarjoamassa viitekehyksessä, jossa Suomi on seurannut Ruotsin esimerkkiä. Molemmat maat ovat mukana ns. voimistuneen toiminnan ohjelmassa, jossa ne ovat Itämeren korostuneen merkityksen vuoksi mukana ainoina eurooppalaisina partnerimaina. Suomen ja Ruotsin poliittinen johto on päässyt myös tässä ominaisuudessa mukaan osaan NATOn huippukokouksista.

Molemmat maat ovat jäseninä Euroopan yhteisössä ja sen mukana EU:n solidaarisuuslausekkeessa, joka velvoittaa antamaan pääasiassa muuta kuin sotilaallista apua toiselle, hyökkäyksen kohteeksi jäsenmaalle. Vaikka tämä lause ei ole vailla merkitystä, niin sitä tuskin voi kutsua Suomen turvallisuuspolitiikan kivijalaksi, kuten Jaakko Blomberg on tehnyt. Parasta aikaa eduskunta keskustelee avun vastaanottamisen ja antamisen ehdoista turvallisuuspoliittisessa kriisissä.

Yhtäläisyyksistä huolimatta Suomen ja Ruotsin välillä on tuntuja eroja. Yksi niistä liittyy osallistumiseen Baltian maiden puolustukseen. Ruotsissa vallitsee yleinen käsitys, että mikäli Baltiassa syntyy vakava kriisi, niin Ruotsi joutuu siihen väistämättä mukaan. Tämä on myös NATOn ja varsinkin Yhdysvaltojen toive tavallaan vastasuorituksena siitä, että Ruotsi on de facto Yhdysvaltojen ydinasesuojan piirissä. Suomessa presidentti on taas katsonut, että koska meillä ei ole muiden valtioiden turvallisuustakuita, niin emme myöskään niitä Baltialle voi antaa. Vaikka emme voi turvatakuita antaakaan, niin Suomi ei pysy erillään sotilaallisen kriisin mahdollisesti syntyessä Baltiassa. Vähintäänkin olemme velvollisia turvaamaan kriisissä maa-, meri- ja ilma-alueemme loukkaamattomuuden ja antaa hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle Baltian maalle EU-sitoumusten mukaista apua.

Ruotsista on selväsanaisesti ilmoitettu, ettei Suomen kanssa olla solmimassa puolustusliittoa, joka velvoittaisi tulemaan toisen avuksi, mikäli se joutuu hyökkäyksen kohteeksi. Suomessakaan ei olla välttämättä valmiita tällaiseen valtiosopimusta edellyttävään liittoutumaan, mutta esimerkiksi äskeisessä hallituksen puolustuspoliittisessa selonteossa eduskunnalle puhutaan yhteisestä operatiivisesta suunnittelusta. Sotilaskielellä se merkitsee suunnittelua kriisiaikojen varalle. Suomi on ilmeisesti astetta halukkaampi liittoutumaan Ruotsin kanssa kuin päinvastoin.

Ruotsin vastentahtoisuus liittoutua Suomen kanssa juontaa juurensa vuoden 1812 politiikkaan. Sen mielestä Suomen uhanalaisempi asema suhteessa Venäjään luo Ruotsille sellaisia epävarmuustekijöitä, joita se ei ole valmis lunastamaan. Ruotsin on kyllä valmis yhteistoimintaan merellä ja ilmassa, mutta ei ole valmis vähäisillä maavoimillaan osallistumaan operaatioihin Venäjän kanssa syntyvässä kriisissä. Se on kuitenkin valmis taistelemaan, kuten vanha sanonta kuuluu, viimeiseen suomalaiseen saakka Venäjää vastaan. Suomen maavoimien suorituskyky lienee myös sen vanhakantaisen ajatuksen taustalla, että maavoimien sodanaikainen vahvuus tulee nostaa suunnitellusta 230.000 sotilaasta 280.000 sotilaaseen. Suomeen kohdistuvan uhkan uskotaan tässä ajattelussa realisoituvan edelleen maateitse.

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).